

การพัฒนาคุณภาพชีวิตแนวพุทธของชาวสวนยางพาราภาคตะวันออก
ในภาวะราคายางพาราตกต่ำ

The Buddhist Development of life quality of natural Rubber
Gardeners in the state of Low Rubber Price in the East of
Thailand

ฉนวนวัฒน์ บุญพิทักษ์^๑ Chanwat Boonpitak

พระราชปริยัติมุนี (เทียบ สิริญาโณ)^๒ Phra Rajapariyattimuni

จ๋านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์^๓ Chamnong Adivadhanasit

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตแนวพุทธของชาวสวนยางพาราภาคตะวันออกในภาวะราคายางพาราตกต่ำ” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ สาเหตุและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางในภาวะราคายางพาราตกต่ำ (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางในภาวะราคายางพาราตกต่ำแนวพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ (๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราเชิงพุทธบูรณาการในภาวะราคายางพาราตกต่ำ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลจากเกษตรกร ๕ ราย เจ้าหน้าที่ภาครัฐบาล ๓ ท่าน และพระสงฆ์ในพื้นที่ ๓ รูป ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีพื้นที่การปลูกยางน้อยกว่า ๑๕ ไร่ ปรับตัวได้น้อยและได้รับผลกระทบมากที่สุด การใช้ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Theory) บูรณาการกับพุทธธรรม ภาวนา ๔ และหลักธรรม ทิฏฐธัมมิกถะ ภัทเทกรัตตะ สังคหัตถุ ๔ โลกธรรม ๘ เป็นหลักธรรมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ด้านคือ (๑)ด้านกายภาพ (๒)ด้านจิตใจ (๓)ด้านสังคม (๔)ด้านปัญญา อันเป็นการพัฒนาปัจเจกบุคคล

^๑ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

^๒ ภาควิชาบาลีและสันสกฤต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Pali and Sanskrit, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

^๓ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand.

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต ชาวสวนยางพารา พุทธบูรณาการ

Abstract

This article is part of the dissertation “The Buddhist Development of life quality of natural Rubber Gardeners in the state of Low Rubber Price in the East of Thailand”. Three objectives are (1) Study living conditions the causes and factors affecting the quality of life of natural rubber planters in a situation of falling rubber prices. (2) Study on concepts of quality of life of natural rubber planters in a situation of falling rubber prices.(3) Proposed guidelines for improving the quality of life of natural rubber planters integrated Buddhist in a situation of falling rubber prices. This research is qualitative research based on different documents and 5 Information from farmers, 3 government officials and 3 monks in planting areas. The research found farmers grow monoculture and rubber area less than 15 rai by little of adjustment is very affected. Roy’s adaptive theory of integration with Bhavana is first and Sangahavattthu Lokadhamma Phattekarutta Buddhist Dharma. Support four quality of life on (1) physical (2) mind (3) social and (4) Intelligence.

Key words : quality of life, natural rubber planters, Buddhist Dharma integration

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยและสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยมีการส่งออกยางพาราในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประมาณ ๔.๔ ล้านตัน ซึ่งมีรายได้เข้าประเทศมากกว่าปีละ ๒.๓ แสนล้านบาท^๔ และทางรัฐบาลให้ทุนในการปลูกซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากพืชทางการเกษตรอื่นไปสู่การปลูกยางพารา จึงทำให้เกษตรกรชาวสวนยางสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีรายได้อย่างสม่ำเสมอตลอดมา หน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญและร่วมกันส่งเสริมเกษตรกร^๕ แต่ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยอันมีผลเกี่ยวเนื่องมาจาก

^๔ สถาบันวิจัยยาง การยางแห่งประเทศไทย : มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและผลิตภัณฑ์ยางของไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๘. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.rubberthai.com/statistic/stat_index.htm[๑๖ ม.ค. ๒๕๖๐]

^๕ <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9560000047776>

โดย ASTVผู้จัดการออนไลน์ [๒๒ เม.ย. ๒๕๕๖]

ภาวะเศรษฐกิจของโลกมีภาวะผันผวนต่อราคายางพาราอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อราคายางพาราของไทยให้ต่ำลงแบบควบคุมไม่ได้ นั่นหมายถึงเกษตรกรไทยมีรายได้จากการขายยางพาราน้อยลง หรือประสบกับความยากจนอย่างทั่วหน้าเช่นกัน

ความยากจน ความแร้นแค้นจึงเกิดกับเกษตรกรของไทยที่มีอาชีพทำสวนยางอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และส่งผลความเดือดร้อนออกรอบด้าน เกษตรกรมีความเครียดมากขึ้น ๆ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแก้ปัญหาแบบขาดสติ ขาดความรอบคอบ ในบางรายถึงกับตัดสินใจแก้ปัญหาหนีสิน โดยวิธีฆ่าตัวตายดังเป็นที่ประจักษ์ตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ตัวอย่างแรกเป็นเกษตรกรชาวสวนยางแบกรับปัญหาไม่ไหวถึงกับฆ่าตัวตาย คือ นายวินัย ดวงแก้ว ชาวตำบลที่วังอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอีกรายหนึ่งคือ นายสมนึก สัมเขียวหวาน ชาวอำเภอทุ่งสง เช่นเดียวกัน ผูกคอตายหนีปัญหาจากความเครียดเรื่องราคายางและสุขภาพ^๖ ส่วนตัวอย่างที่สาม ผู้ตายคือ นายพิทักษ์ชัย คงทองคำ ชาวเขาโร อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช หนุ่มกรีดยางทนความเครียดและกดดันไม่ไหว ซื้อน้ำมันก๊าดมาราดจุดไฟเผาฆ่าตัวตาย^๗ ชาวการฆ่าตัวตายของเกษตรกรชาวสวนยางพารามีสาเหตุมาจากราคายางพาราตกต่ำ แก้ปัญหาชีวิตโดยการปลิดชีพตัวเองเพื่อหนีปัญหาดังกล่าว

ความทุกข์ของชาวสวนยางพาราได้รับการแก้ไขในหลายวิธี เช่น การจ่ายเงินชดเชยให้แก่ชาวสวนยาง การแทรกแซงราคายางจากรัฐบาล การให้เงินกู้แก่กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง แต่ความช่วยเหลือต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นไม่เพียงพอและไม่ทันต่อความเดือดร้อนจากความยากจนที่เกิดขึ้น เกษตรกรจำนวนมากยังคงได้รับความเดือดร้อนส่งผลให้คุณภาพชีวิตลดต่ำลง ในขณะที่สถานการณ์ราคายางพารายังไม่มีทีท่าว่าจะดีขึ้น เกษตรกรที่เป็นชาวพุทธน่าจะจะมีทางออก โดยการบรรเทาความทุกข์ตามความเชื่อในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามว่า คำสอนทางพระพุทธศาสนาจะมีหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางในภาวะราคายางพาราตกต่ำได้และชาวพุทธจะมีหลักการหรือวิธีการนำเอาธรรมะมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร

๑. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ สาเหตุและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางในภาวะราคายางพาราตกต่ำ

^๖ ผู้จัดการOnline, ชาวสวนยางเมืองคอนฆ่าตัวตาย วันเดียวสังเว 2 ชีวิต คาดเหตุราคายางดิ่งหนัก! [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1412549896 [๖ มกราคม ๒๕๖๐].

^๗ ไทยรัฐออนไลน์. (๒๘ ส.ค. ๒๕๕๗). หนุ่มกรีดยางจุดไฟเผาฆ่าตัวตาย เครียดราคาตกหนักท่วม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thairath.co.th/content/446360> [๖ ม.ค. ๒๕๖๐].

๑.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางในภาวะราคายางพาราตกต่ำแนวพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่

๑.๓ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราเชิงพุทธบูรณาการในภาวะราคายางพาราตกต่ำ

๑.๔

๒. ขอบเขตของการวิจัย

๒.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราเชิงพุทธบูรณาการ” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพความเป็นอยู่และปัญหาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราในภาวะราคายางพาราตกต่ำ ส่วนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นจะเน้นศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยศึกษาค้นคว้าจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเน้นคำสอนในพระไตรปิฎก อรรถกถา และแนวคิดของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่

๒.๒ **ขอบเขตด้านกลุ่มประชากร** กลุ่มประชากรที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลการสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาจากเกษตรกรจำนวน ๕ ราย เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจำนวน ๓ ราย และพระสงฆ์ในพื้นที่จำนวน ๓ รูป

๒.๓ **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยได้คัดเลือกจังหวัดการปลูกยางพารามากที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือจังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ตามลำดับ

๒.๔

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ การศึกษาเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราผ่านการบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมและศาสตร์สมัยใหม่ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๓.๑ **การวิจัยเริ่มต้นจากการศึกษาเอกสาร** โดยการศึกษาคำสอนในพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการ บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยาง

๓.๒ **จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึก** โดยมีคำถามแยกตามกลุ่มประชากรที่ประกอบด้วยเกษตรกรผู้เคยได้รับความเดือดร้อนจากราคายางพาราตกต่ำ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่เป็นผู้นำนโยบายของรัฐบาลมาเป็นแนวทางในการช่วยเหลือเกษตรกรตามโครงการต่าง ๆ และการสัมภาษณ์พระสงฆ์ในพื้นที่ที่มีการปลูกและกรีดยางพาราและทำหน้าที่ให้คำชี้แนะเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

๓.๓ **สุดท้ายเป็นการบูรณาการ** ระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่โดยใช้คำสัมภาษณ์เป็นการสนับสนุนในการแก้ปัญหาเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวสวนยางพาราในภาวะราคายางพาราตกต่ำ

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ สภาพความเป็นอยู่ สาเหตุและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวสวนยาง จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการปลูกยางพาราแบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีพื้นที่การปลูกไม่เกิน ๑๕ ไร่ ได้รับผลกระทบต่อภารกิจนิตยภัตมากที่สุด ก่อนที่ราคายางพาราจะลดต่ำลง เกษตรกรซื้อเนื้อหมูคราวละ ๒ กิโลกรัม แต่เหตุการณ์ราคายางพาราคงต่ำซื้อเนื้อหมูครั้งละ ๑ กิโลกรัม^{๙๕} ซึ่งมีสาเหตุจากความยากจนจากปัจจัยของราคายางพาราคงต่ำ

๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางแนวศาสตร์สมัยใหม่พบว่า ทฤษฎีการปรับตัวของรอย(Roy's Adaptation Theory) มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้น การปรับตัวทางด้านร่างกายเป็นสำคัญและการปรับตัวด้านจิตใจ การปรับตัวด้านบทบาทหน้าและการปรับตัวด้านการพึ่งพาหะหว่างกัน นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีเสริมคือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs Theory) เป็นการกำหนดความต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๕ ชั้น คือ ความต้องการทางด้านสรีระ ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ความต้องการเกียรติและศักดิ์ศรี และความต้องการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง^{๙๖} ทฤษฎีความคาดหวังของ วิคเตอร์ วรูม(Vroom's expectancy theory) เป็นความคาดหวังของการกระทำซึ่ง อธิบายว่าก่อนการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ บุคคลจะพิจารณา ผลหรือรางวัลที่ได้รับจากการตัดสินใจนั้นมีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อตนมากน้อยเพียงไร และความเป็นไปได้หรือไม่ในการให้ได้มาซึ่งรางวัลนั้น^{๙๗} ซึ่ง จำรอง เงินดี ได้กล่าวสนับสนุนทฤษฎีนี้ว่า “หากบุคคลใดมีความรู้สึกในทางดีสามารถมองเห็นประโยชน์ของผลการกระทำ มีความตั้งใจจริง ยึดมั่นในเป้าหมายก้าวไปข้างหน้าด้วยความเชื่อมั่น และมีระเบียบแบบแผนต่อการปฏิบัติงานก็ย่อมจะประสบความสำเร็จได้โดยไม่ยากเช่นกัน”^{๙๘} ทฤษฎีแรงจูงใจของแอลเดอร์เฟอร์ (ERG theory) ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของมาสโลว์ แต่เขาได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๓ ประเภท และได้เน้นการตอบสนองความต้องการทางกายภาพคือ

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายสามารถ บ้องความดี, เกษตรกรตำบลเขาน้อย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง, ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๙๖} จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕๔.

^{๙๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๘.

^{๙๘} จำรอง เงินดี, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

ความต้องการเพื่อการดำรงชีวิต เป็นความต้องการทางกายภาพและความต้องการทางวัตถุที่ช่วยให้มนุษย์มีชีวิตอยู่รอด^{๑๒}

๔.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพาราแนวพระพุทธศาสนา

ถึงแม้ว่ารัฐบาลมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ ก็ตาม แต่ไม่สามารถบรรเทาความเดือดร้อนได้มากนัก แต่ละโครงการดำเนินการด้วยความล่าช้าทำให้ไม่ทันต่อความต้องการของเกษตรกร ดังนั้นการพึ่งตนเองถือว่าเป็นความจำเป็นที่เกษตรกรต้องแก้ไขด้วยตนเอง และไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากรัฐบาลที่ใช้เวลาในโครงการต่าง ๆ อย่างยาวนาน จากการวิจัยพบว่า คำว่า “พัฒนา” มีวิวัฒนาการมาจากคำว่า “ภาวนา” สืบทอดมาจากคำว่า “ภาวิตัตต์” แปลว่า ผู้ได้พัฒนาตนแล้ว^{๑๓} หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ภาวนาเป็นการกระทำของบุคคลที่มีผลต่อการพัฒนา โดยมีองค์ประกอบ ๔ ประการคือ (ก) กายภาวนา เป็นการเจริญทางกาย พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายว่ากายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือทางกายภาพ^{๑๔} เป็นการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัย ๔ ตอบสนองการดำรงชีวิต ซึ่งหลักธรรมที่รองรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกายภาพ คือ ทิฏฐธัมมิกตถะ ซึ่งเป็นหลักธรรมสนับสนุนการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้าน (๑) การหาทรัพย์ ชาวสวนยางต้องหมั่นหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยเฉพาะการประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ทดแทนรายได้จากการขายยางที่หายไป ซึ่งเบญจวรรณ ไชยวงศ์ ได้ให้ความเห็นว่า เกษตรกรชาวสวนยางพารามีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก คือ ปลูกยางพารา อาชีพรองคือรับจ้างทั่วไป^{๑๕} ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกายภาพจึงมุ่งเน้นถึงรายได้ที่ทำให้เกษตรกรอยู่ได้ในภาวะราคายางพาราตกต่ำ จากการศึกษาของ สุภา แก้วบริสุทธิ์ พบว่า “รายได้ ถือเป็นปัจจัย ๔ ที่สำคัญในการดำรงชีวิต ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้อย่างเพียงพอตลอดจนได้รับโอกาส ตำแหน่ง อำนาจความมีเกียรติศักดิ์ศรีและเมื่อเกิดความเจ็บป่วย ก็สามารถ

^{๑๒} จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

^{๑๓} ดูรายละเอียดใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๔๔-๓๔๘.

^{๑๔} เรื่องเดียวกันหน้า, หน้า ๓๔๘.

^{๑๕} เบญจวรรณ ไชยวงศ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในเขตตำบลพันทา อำเภอไชยพิสัย จังหวัดบึงกาฬ”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

ดำเนินชีวิตท่ามกลางความเจ็บป่วยได้”^{๑๖} (๒) การรักษาทรัพย์ หมายถึงมีความขยันหมั่นเพียรแสวงหาทรัพย์มาได้โดยทางที่สุจริตแล้ว ก็ต้องรู้จักรักษาทรัพย์สินที่หามาได้นั้นให้คงอยู่ไม่ให้สูญหาย ไม่ให้เสียหาย ชาวสวนยางพาราควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปข้องเกี่ยวกับอบายมุขทั้ง ๖ ประการ^{๑๗} เพราะการเข้าไปข้องเกี่ยวกับอบายมุขทำให้เสียทรัพย์โดยใช่เหตุ เกษตรกรบางรายถึงกับยอมเลิกสูบบุหรี่เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นหรือลดการเที่ยวลง (๓) กัลยาณมิตตา หมายถึงผลดีในการมีมิตรที่ดี หรือเป็นความโชคดีที่เรามีมิตรที่ดี การเลือกคบคนจึงต้องเลือกคบแต่คนที่ดีมีศีลธรรม จะช่วยป้องกันการสูญเสียทรัพย์ หลักธรรมข้อนี้มีปรากฏในพระไตรปิฎกโดยได้ให้ความหมายเชิงพรรณนาเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมคบหาคนเคร่งครัดศีล ศึกษาการปฏิบัติศีล เพราะเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา เรียกว่า กัลยาณมิตตา^{๑๘} จึงเป็นหลักหลักธรรมที่เหมาะสมในการคบเพื่อน (๔) สมชีวิตตา ธรรมะข้อนี้ชี้ให้เห็นถึงการใช้ชีวิตตามความเหมาะสมคือสมควรแก่ฐานะของตนเอง มีคำสอนในพระไตรปิฎกว่า “กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ”^{๑๙} (๕) **สีลภาวนา** การเจริญศีล คือ การพัฒนานตนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นไปตามหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (๑) การให้ทานเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นดังข้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับอบานิสงส์ของการให้ทานประการสำคัญคือ ผู้ให้ทานยอมเป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก^{๒๐} นอกจากการให้แล้วการใช้คำพูดที่เหมาะสมตามหลัก (๒) ปิยะวาจาเป็นหลักธรรมก่อให้เกิดความสามัคคี ความมีไมตรีและความรักใคร่ เป็นการพูดด้วยใจหวังดี มุ่งประโยชน์ทั้งตัวผู้พูดและผู้ฟัง ทำให้เกิดความเชื่อถือให้ความเคารพกัน โดยถือเอาการพูดตามกาลที่เหมาะสม เป็นไปในลักษณะของปิยะวาจา ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “มหาบุรุษนั้น ไม่ตรัสคำหยาบรุนแรง...ก่อให้เกิดความเจ็บแค้น ที่ทำลายชนจำนวนมาก มหาบุรุษนั้น ตรัสแต่คำเป็นที่ถูกใจ จับใจ เสนาะโสต จึงทรงได้รับผลอันเกิดจากความประพฤติดี เสวยผลบุญในสวรรค์ทั้งหลาย.....”^{๒๑} จะเห็นได้ว่าการพูดในลักษณะที่ดีของมหาบุรุษมีแต่ความไพเราะ นอกจากนั้น การเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นหรือให้การช่วยเหลืออันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นตามหลัก (๓) อตถจริยา เป็น

^{๑๖} สุภา แก้วบริสุทธิ์, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๗), หน้า ๒๗.

^{๑๗} คุรยละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๒.

^{๑๘} คุรยละเอียดใน อง.อฎจก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

^{๑๙} อง.อฎจก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

^{๒๐} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๔/๕๖.

^{๒๑} คุในรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๘/๑๙๔.

หลักการสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม หลักธรรมนี้ในพระไตรปิฎกให้ความหมายว่า “อรรถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ในโลกนี้”^{๒๒} ถ้าขยายความในทางสังคม การบำเพ็ญประโยชน์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคม โดยไม่ต้องรอคำเรียกร้องจากใคร (๔) สมานัตตตา คือ การวางตัวเหมาะสม สม่่าเสมอ การประพฤติตนสม่่าเสมอจะตรงกับสำนวนไทยว่า “เสมอต้นเสมอปลาย” ในพระไตรปิฎกมีการยกตัวอย่างบุคคลที่วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย เป็นพุทธอุปัฏฐากมาช้านาน คือ พระอานนท์ ดังปรากฏในส่วนหนึ่งของพุทธดำรัสที่ชมเชยถึงการปฏิบัติของพระอานนท์ต่อพระพุทธเจ้าว่า “เธออุปัฏฐากตถาคตมาช้านาน ด้วยเมตตาทายกรรม อันเกื้อกูล ให้เกิดสุขเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีประมาณ ด้วยเมตตาวจีกรรม อันเกื้อกูล ให้เกิดสุขเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีประมาณ ด้วยเมตตาโมกกรรม อันเกื้อกูล ให้เกิดสุขเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีประมาณ อานนท์ เธอได้ทำบุญไว้แล้ว จงประกอบความเพียรเข้าเถิด เธอจะเป็นผู้สิ้นอาสวะโดยเร็ว”^{๒๓}

จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ตรัสชมเชยพระอานนท์ ถึงความเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยดี วางตัวเหมาะสม (ค) **จิตตภาวนา** เป็นพัฒนาทางด้านจิต คือฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม เช่นมีเมตตา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส การทำจิตใจให้แจ่มใส ซึ่งผ่านหลักการทำใจอยู่กับปัจจุบัน ดังส่วนหนึ่งของคาถาในภัทเทภรตตะสูตร โดยความหมายว่า บุคคลไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว และสิ่งใดที่ยังไม่มาถึง สิ่งนั้นก็เป็นอย่างยิ่งไม่มาถึง^{๒๔} การทำจิตใจให้ปรกติ มีความแจ่มใสอยู่กับปัจจุบัน ส่งเสริมให้สติและสัมปชัญญะในการใช้ชีวิตให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเพื่อใช้เป็นฐานในกระบวนการคิดและตัดสินใจ ถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ดีกว่า (ง) **ปัญญาภาวนา** คือ ฝึกอบรมพัฒนาปัญญา ให้เจริญงอกงาม จนเกิดความรู้อย่างตามความเป็นจริง โดยรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ การพัฒนาปัญญาให้เกิดประสิทธิภาพได้รับอิทธิพลมาจากการพัฒนาทางด้านจิตใจ พุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้เพื่อสร้างปัญญาภาวนา คือ โลกธรรม ๘ อันมีผลต่อความเข้าใจจากความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังรายละเอียดอธิบายความในพระไตรปิฎกว่า “ผู้ปรารถนาลาภถูกความเสื่อมลาภขัดขวาง ผู้ปรารถนายศถูกความเสื่อมยศขัดขวาง ผู้ปรารถนาความสรรเสริญถูกการนิทาขัดขวาง ผู้ปรารถนาความสุขถูกความทุกข์สกัดกั้นหรือขัดขวาง รวมความว่าสัตว์มีที่สิ้นสุดและถูกสกัดกั้น”^{๒๕} ถือได้ว่าเป็นเรื่องปรกติ เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก เพื่อส่งเสริมความไม่ประมาทในการใช้ชีวิตภายใต้การทำงานที่สุจริต

^{๒๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๔/๒๑๘.

^{๒๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๙/๑๕๕.

^{๒๔} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๗๓/๓๑๙.

^{๒๕} ดูรายละเอียดใน ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๗๓/๔๙๑.

๕. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางพาราเชิงพุทธบูรณาการในภาวะราคายางพาราคงต่ำ การวิจัยนี้เน้นศึกษาสาเหตุที่ทำให้คุณภาพชีวิตของชาวสวนยางตกต่ำ ทฤษฎีทางศาสตร์สมัยใหม่และพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิตตามการบูรณาการทั้ง ๒ ศาสตร์ ตามแนว “ขยัน ประหยัด จัดสรรमित จิตแจ่มใส เข้าใจโลก” เพื่อใช้เป็นทางเลือกของการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร การบูรณาการโดยใช้พุทธธรรมภavana ๔ เป็นแนวทางหลักร่วมกับทฤษฎีการปรับตัวของรอย การพัฒนากายตรงกับคำสอนในพระไตรปิฎกว่า ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง บูรณาการกับทฤษฎีการปรับตัวของ ROY ซึ่งเน้นว่าต้องพัฒนาทางกายภาพก่อนการพัฒนาด้านอื่นเพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ได้ การพัฒนาทางจิตใจบูรณาการเข้ากับความต้องการลำดับที่ ๒ และ ๓ ของทฤษฎีความต้องการของมนุษย์โดยมาสโลว์ โดยการทำให้จิตแจ่มใสให้อยู่กับปัจจุบันซึ่งเป็นการลดระดับความเครียดและก่อให้เกิดการสนับสนุนการพัฒนาในด้านปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้หลักด้านบทบาทและหน้าที่และหลักการพึ่งพาระหว่างกัน ในทฤษฎีการปรับตัวของ ROY ผสานกับพุทธธรรม สังคหวัตถุ ๔ โดยการเอื้อเฟื้อต่อกัน การพูดที่เหมาะสม การบำเพ็ญประโยชน์และการวางตนที่เหมาะสม ประการสุดท้ายคือการพัฒนาในด้านปัญญาตามหลัก โลกธรรม ๘ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาทางด้านจิตใจส่งเสริมให้เกิดความรู้ตามความเป็นจริงซึ่งต้องใช้ความคิดและการตัดสินใจบูรณาการเข้ากับการปรับตัวด้านอัตตมโนทัศน์ในทฤษฎีการปรับตัวของ ROY โดยเน้นธรรมชาติของการได้ลาภและการเสื่อมลาภ เป็นหลักธรรมสนับสนุนหลักธรรมภavana ๔ ให้สามารถประยุกต์เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยางในภาวะราคายางพาราคงต่ำ ส่วนทฤษฎีแรงจูงใจของแอลเดอเฟอร์และทฤษฎีความคาดหวังของวิกเตอร์ วรูม เป็นทฤษฎีสนับสนุนให้ทฤษฎีการปรับตัวของ ROY มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะจากการทำวิจัยครั้งต่อไปเชิงปัจเจกบุคคล การพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งยังมีหลักธรรมอื่นที่เหมาะสมในมุมมองอื่นซึ่งสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในสาขาอาชีพอื่นอีกหลายอาชีพ เพื่อผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากราคาของพืชผลการเกษตรได้มีโอกาสเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า

ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เน้นการส่งเสริมการใช้ยางภายในประเทศให้มากขึ้น เช่น (๑) โครงการสร้างถนนด้วยยางพารา ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีช่องทางจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยมีถนนคุณภาพดี และประหยัดค่าเช่าโกดังตลอดจนค่าบริการจัดการ (๒) สนับสนุนให้ใช้ยางพาราในประเทศโดยผู้ประกอบการเพื่อการแปรรูปยางพาราเป็นสินค้าสำเร็จรูปโดยเอกชนแข่งขันกับประเทศจีนซึ่งไม่มีวัตถุดิบเป็นของตนเอง (๓) ใช้ยางพาราในประเทศโดยเกษตรกร โดยใช้แนวการปฏิบัติของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อชาวนาญี่ปุ่น ทำให้ชาวนาญี่ปุ่นสามารถขายอาหารหรือขนมสำเร็จรูปพร้อมรับประทานซึ่งและมีการจัดจำหน่ายทั่ว ในทำนองเดียวกันกับยางพารา หากรัฐบาลสามารถทำให้เกษตรกรเป็นผู้ผลิตและเกษตรกรได้รับผลประโยชน์ส่วนนั้นโดยตรงจะทำให้การใช้ยางพาราในประเทศมีอัตราสูงขึ้น นำไปสู่การปรับราคายางพาราให้สูงขึ้น โดยธรรมชาติของความต้องการใช้ยางพาราในประเทศ รัฐบาลจะต้องช่วยเหลือเกษตรกร ๓

ประการคือ ๑) จัดทุนเพื่อซื้อเครื่องจักรในการแปรรูป ๒) ให้องค์ความรู้แก่เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรในการแปรรูปสินค้าจากยางพารา ๓) จัดช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากยางพาราไปสู่ทุกมุมโลกเพื่อเป็นการขยายตลาด

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- จำรอง เงินดี. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓.
- เบญจวรรณ ไชยวงศ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในเขตตำบลพันทา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖.
- สถาบันวิจัยยาง การยางแห่งประเทศไทย : ผลผลิตยางธรรมชาติของประเทศไทยแยกตามประเภท พ.ศ. ๒๕๕๘. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.rubberthai.com/statistic/stat_index.htm
- สุภา แก้วบริสุทธิ์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๗.
- ASTV. <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=956000047776>
ผู้จัดการออนไลน์ [๒๒ เม.ย. ๒๕๕๖].
- ผู้จัดการรายวัน. (๑๘ ต.ค. ๒๕๕๗). “บั้งตู่ว้าก ชาวสวนยาง อย่าเยาะ.” **ผู้จัดการOnline**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.manager.co.th/AstvWeekend/ViewNews.aspx?NewsID=957000119921> [๑๐ ม.ค. ๒๕๖๐].
- ไทยรัฐออนไลน์. (๒๘ ส.ค. ๕๗). “หนุ่มกรีดยางจุดไฟเผาฆ่าตัวตาย เครียดราคาคงหนี้ยาว.” **ไทยรัฐ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [p://tr-online.phalcon.ni11.pw/content/446360](http://tr-online.phalcon.ni11.pw/content/446360) [๑๐ ม.ค. ๒๕๖๐].
- สัมภาษณ์ นายสามารถ ป่องความดี, เกษตรกรตำบลเขาน้อย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง, ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๐.